

זו לא קמצצנות, זו אלימות

החברה יודעת לזהות אלימות מינית, אלימות פיזית, ואלימות נפשית, אבל האלימות הכלכלית המתחכמת שמפעילים גברים נגד נשים נשארת לעתים רבות סמויה

מאוז ורד לוי

האלימות הכלכלית באופן יום יומי לא מודעות לכך שמעבר להחיסול החוקית שהן חיות בה מוגדרת כאלמות לכל דבר". מירי, בת 50, אקדמאית שמרבית שנותיה עברה כמרוצה באוניברסיטה, נשואה כ-25 שנים ואם לבת. "רק לפני כשנה הבנתי שהחיים שלי תואמים את ההגדרה של אלימות כלכלית", היא מודה. "אני מרגישה בושה גדולה שדי תעוררתי והבנת את זה באיחור". מירי רי הבינה את מצבה רק לאחר שלקחה בכאבי גב ונוקמה לטיפול שקופת החת

לים אינה ממומנת. "דיברתי עם בעלי, שהוא איש עסקים מצליח, והוא ביקש שאברוק אם יש אופציה חלה לטיפול", היא משחזרת. "ניסיתי לברוק אם הצטבר לי כסף בקרן השתלמות וגיליתי שאין שם כלום. ביקשתי לברוק את הנכרתי והיא נעמה. פניתי אליו והוא החל להתחמק. לשבוי-יש חשבון בנק משותף, שאלי הייתי מעבירה את המשכורת שלי, וכשבילק שתי לראות את מצב החשבון הוא סירב. הוא טען שהוא עייף, הסביר שאני לא אביז אם אסתכל לברי בניידת, וניסה להדגיש אותי: לאט לאט התחלתי להבין שמשוה לא בסדר".

האלימות הכלכלית היא מאור מתחכמת וסמויה, היא כמו גז רעיל שאת לא רואה, שואפת אותו פנימה והנוק הוא

הדסני", מבוזרה מירי. "בעלי טען לכל אורך השנים שהמצב הכלכלי שלנו לא טוב. הוא לא איפשר לי להסתובב עם ציקים או כרטיס אשראי, אלא רק עם כסף מזומן. הוא הפריש לי רק כ-20 שקל בשבוע ודרש לדעת על מה הם הוצאו. הוא היה מודליט לגבי כל הוצאה לבית. הוא היה היחיד שעירך את הקניות לבית, אם הייתי מנסקת להצטרף הוא היה אומר 'את צריכה לנהל'. הוא נסע ברכב והיה מאלץ אותי לנסוע בטרמפים לעבודה. הוא לא איפשר לי לקנות מתנות יום הולדת למשפחה ודן אתי על כל הוצאה. מעולם לא רכשתי לבד בגד. כל פעם הוא היה מתלוצץ אלי. המוכרות היו מתפעלות - 'איזה בעל מקסים יש לך, אין בעלים שיש להם סבלנות להיכנס לחנות בגדים עם הנשים שלהם'. גם אני ראתי את הדברים כך, אבל היום אני מבינה שהוא התלוצץ כדי לפקח עלי ולשלוט בעצמו. הכל נעשה במטרה של דאגה, חיסכון ואחריות ובשימוש במילים יפות, כך שלא הבנתי שבעצם אני תלויה בו ושכל הכסף נמצא בשליטתו המוחלטת. 'מהדגץ שהתעוררתי והתחלתי לנהל את דבר אתו על ההתנהגות שלו, הוא עבר לאלימות מילולית ואימונים. הדברים הגיעו לידי כך שבארבעת החודשים

האחרונים הוא לא מעביר לי כסף ואני מלווה כסף לקיום מדרגים. כלפי חוץ אני כביכול חיה בתנאים טובים, אבל האמת שאם הוא לא עושה קניות אז אין לי מה לאכול, אין לי כסף לנסיעה באוטובוס ואני חדרה למצבי תבריאיות, כי אין לי אפילו שרות לממן טיפול רפואי".

לק החירום הארצי למניעת אלימות במשפחה, המופעל על ידי ויצו בשיתוף עםמשרד הרווחה, הגיעו בשנים 2005-2006 154 פניות על אלימות כלכלית - 4% מסך הפניות שהגיעו באותה תקופה. לשם השוואה, 40% מהפניות לקו החירום נוגעות לאלימות פיזית ו-38% פניות על אלימות מילולית. המסך בעמ' 4

דור 730

זר לא קמצינות, זר אלמיות

תחליט על הוצאה בלעדית? האם זה מעורר בה פחד וחרדה מפני התגובה שלך?"

האלמיות כלכלית מתבססת על הפחדה היא לא היתה מתאפשרת ללא חשש של האשה מפני התפרצויות זעם או ביקורת מתמדת של בן זוגה. "נשים מותרות על הכסף שהן מרויחות ועל מקומן ביהול התקציב בגלל השליטת פחד של הבעל, שנעשית בצורה מתחכמת בזכותן, את לא יודעת להתנהל עם כסף, שפוגמים ברימוי העצמי שלה", אומרת נוימן. "יש תופעה של גברים שמפתחים שהאשה תבחר מהבית ולכן הם מרוקנים או מעלימים את הארנק שלה, כדי למנוע ממנה לעשות את זה. זה אקט סמלי, אבל באלמיות הכלכלית רימון הארנק הוא מצב יוסימוי".

מיכל, בת 30, אם לשתי בנות, מספרת ששקעה בדיכאון עמוק בגלל אלמיות כלכלית. "במשך שנים בן הזוג שלי טרפד את הניסיונות שלי לצאת לעבוד", היא מספרת. "בתקופת שעבודי הצלחתי להרוויח אפילו יותר ממנו, אבל הוא השתלט על הכסף וברק כל הוצאה שלי. הוא היה מתחכך אתי על קנייה של תחבושות האיגייניות ובגדים ילדיים, ורב

לוח מאלימות כלכלית זה דווקא נשים משי כליות ועובדות, שמשתייכות למעמד הבינוני. לדבריה, "זה יכולות להיות עצמאיות במקום העבודה, אך הן לא מפרשות נכון את השליטה שמפעיל הגבר עליהן, את העובדה לזן שום זכות להחליט בעצמן על השימוש בכסף שהן מרוויחות. הן תופשות את הבעל כקמצן או חסר כן ומתקשות להבין שהן חרות אלימות. אין לזן מושג כמה כסף יש לזן ואיפה הוא נמצא. הכל נאזר תחת הכותרת של דאגה וזיכרון".

הארנק נעלם

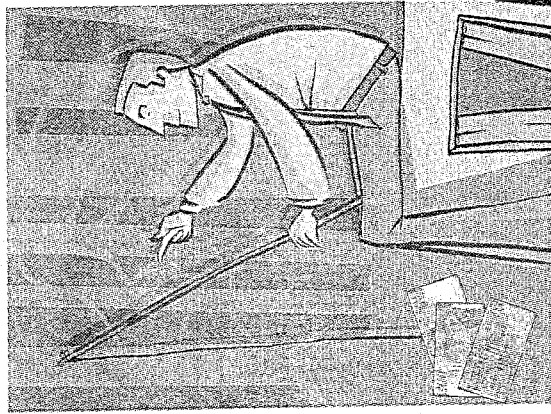
או איך מבדילים בין חסכנות או קמצנות לאלמיות כלכלית? נוימן מסבירה כי יש כמה סימנים: "האשה צריכה לשאול את עצמה בכמה אנשים פוגעת החסכנות או הקמצנות של בעלה. יש בעלים שלא יקנו לעצמם בגדים, אבל לא יתעורבו לנשים שלהם בארון הבגדים. האם הוא חוסר ריק עליה ועל הילדים ומגדר רוכש לעצמו רכב יוקר? האם יש נכסים שרשומים גם על שמה? מה היא יודעת על נצבם בבנק? האם יש לה גיי-שה לחשבון הבנק? וחשוב מכל, מה יקרה אם היא

המשך ממנו²

רכוק נוימן, מנהלת מקלט לנשים מוכות, מציינת שיותר ממוחצית הנשים ששהו ב-2006 במקלט שהיא מנהלת העירוני שסבלו גם מאלימות כלכלית. "החברה יודעת לזהות אלימות מינית, אלימות פיסית ואלימות נפשית, אבל אלימות כלכלית נדחקת לסוף הרשימה", היא אומרת. "אבל למעשה, זה הכלי הכי יעיל להתעלל באדם ולשלוט בו באופן טוטלי. כסף הוא כוח, והשליטה באמצעי הוא מוחלחלת לכל תחומי החיים. כשבו זוג מונע מאשתו להתקלח במים חמים ומסרב לתת לה לחמם בחורף את החדר של התינוק או לקנות טיטולים וחלב, זאת הרי העיבה, התאכזרות והתעללות לכל דבר".

לדברי נוימן, מרבית הגברים שנוקטים באלמיות כלכלית לא סובלים ממוחוס. "אלה משפחות שמשתכרות יפה והאשה לכוונה", היא אומרת. "היא כביכול חיה בתנאים טובים, אבל זה כלא ללא כסף. בן הזוג משתלט על הכסף ומחליט על כל הוצאה, וזה אין אפשרות לזרז לים. זאת אלמיות מתחכמת שזורדה חזק מאוד באלמיות נפשית ומילולית".

לעיתים הבעלים גם מונעים מנשותיהן לצאת לעבוד, אך נוימן מציינת שרוב הסובי

עורך ולרי זילכה, מומחית לדיני משפחה שמרצה בנושא "אלימות כנגד נשים במשפחה" במקולטה למשפטים באוניברסיטה העברית, אומרת ש"בית המשפט לענייני משפחה יכול להתערב ולסייע לאשה שטובלת מאלימות כלכלית על ידי מתן פסק דין למונות אשה, אולם הוא יכול לעשות זאת רק אם היא אינה עובדת ואין לה הכנסה, או אם היא עובדת ויש בידה הכנסה מועטה או לא מספקת". כלומר, אם האשה עובדת ומשתכרת, אך מעבירה את כל הכסף לידי הבעל או חוששת להוציא כסף פים מחשבשש לאלימות, בית המשפט אינו יכול להתערב.

"בית משפט לענייני משפחה ייתן סעד במצב של אלימות כלכלית כאשר היא מל-וזה באלימות נפשית רחבה, או כשהיא מהווה בסיס לחשבשש לאלימות פיזית", מציינת זילכה. "מקרה מיוחד הוא פסק הדין שניתן על ידי בית המשפט לענייני משפחה בירושלים בש-נת 2004, שבו קשר השופט פיליפ מרכוס בין שותלמות כלכלית של הבעל לבין התעללות נפשית, ופסק לאשה מוונות ואף הוציא צו הגנה כנגד הבעל".

ורד לי

אתי אפילו על רכישת שמפו. לא ידעתי שזו אלימות. התעייפתי מהוויכוחים והרגשתי כמו בכליא של זהב - לא יכולתי לעשות רבה, כל רבה שרציתי הייתי צריכה לשאול אותו והוא היה קונה. פחדתי להתמודד עם ההתפרצויות שלו. רק כשפגנתי למרכז לטיפול באלימות במשפחה הבחירו לי שזו אלימות כלכלית. "מרגע שהכנתי, סיפרתי לבעלי, הוא חזר-חיל טיפול, אבל עדיין חושב שהוא לא אלים. מרגע אני עובדת וחוסכת את המשכורת שלי. הוא יודע ומנסה לא להתערב. הוא חושב שזו כסף מתבובו, אבל האמת שאני כבר חושבת הלאה, אני חוסכת ליום שבו אצטרך להיפרד ממנו ולראווג לבנותי".

האשה נמוקת

מלכה גנחובסקי, מנהלת המרכז לטיפול באלימות המשפחה בירושלים מטעם ויצ"ו, ממליצה לגשים שטובלות מאלימות כלכלית לבוא לייעוץ. "חלק גדול מהנשים האלה ניהלו לפני הנישואים חשבון בנק והן לא היו נשים מחולשות", היא אומרת. "אלימות כלכלית משולבת באלימות מילולית ונפשית, ואשה

שחווה את זה לאורך זמן נמוקת. היא מאב-דת את המקום שלה במקלט החלטות בבית. העמדה שלה מבוטלת, וכך גם הצרכים שלה המקומים שלה בבית מול הילדים. חלק מותהליך הייעוץ הוא לחבר אותן ליכולות שלהן, שנבר חקו כתוצאה מהאלימות הכלכלית. הן יקבלו ליווי טיפולי, ומאוור שאנהנו מודעות שאין להן כסף לשלם, אפשר לעשות עם המטופלת הסכם ולקבוע שהיא תשלם מה שהיא יכולה כשותפיה תיפתר".